

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Anmälan.

Dagny skall verka för Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål: »en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt så väl som i socialt och ekonomiskt hänseende».

Hon skall alltså företrädesvis behandla sådana ämnen, hvilka tillhöra Fredrika-Bremer-Förbundets program, samt tillika lemna öfversigter af kvinnofrågans framsteg i utlandet.

Hon skall redogöra för Förbundets verksamhet, meddela hygieniska och ekonomiska notiser, underrättelser om hemstudier, stipendier och sjelfhjulsföreningar, uppgifter om arbetsökande och arbetsgifvare äfvensom om nya utvägar till arbete och förvärf m. m.

Derjemte vill **Dagny** uppmärksamt följa den nyare inhemska literaturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor samt i mån af utrymme lemna öfversigter af viktigare literära företeelser i främmande länder.

Vidare skall hon meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, förteckningar öfver nyutkomna böcker och musikalier samt öfver märkligare artiklar i sociala och literära ämnen, hvilka förekommit inom den dagliga pressen m. m.

Slutligen vill **Dagny** gerna mottaga insända kortare uttalanden af olika åsikter i frågor, som tillhöra Förbundets område, samt öppna en afdelning för korrespondens emellan sina läsare i lättare eller allvarligare ämnen.

* * *

Dagny skall utkomma med 1 à 2 tryckark för hvarje månad och skall tillsvidare utgifvas under ledning af **S. L—d Adlersparre** med bidrag af för saken intresserade personer, bland hvilka här må särskildt nämnas:

Victoria Benedictson (sign. Ernst Aalgren),

Ellen Fries, Filosofie Doktor,

Anna Sandström (sign. Uffe),

Ernst Beckman, Literatör,

Hans Hildebrand, Riksantikvarie,

Seved Ribbing, e. o. Professor.

Priset för hel årgång blir:

För medlemmar af Förbundet..... kr. 2,50.

För icke medlemmar..... » 4,00.

(Forts. å omslaget's sista sida.)

II h.

En selfbiografi från sextonhundredatalet.

Meddelad

af

Ellen Fries.

Såsom bekant är vår literatur, särskildt från äldre tider, ganska fattig på selfbiografier eller memoirer. Jag ansåg det derföre såsom ett ganska godt fynd, när jag sistlidne vår i Upsala universitets bibliotek påträffade ett gulnadt och trasigt, med en svårläst stil skrifvet häfte, hvilket befans innehålla en selfbiografi från 1600:talet. Dennas författarinna är *Agneta Horn*. Self har hon ej skaffat sig ett namn i vår historia, men hennes slägt är af de yppersta. Hennes far var en af Sveriges mest ryktbare fältherrar, *Gustaf Carlson Horn* till Björneborg, modern var *Christina Oxenstierna*, dotter till den store rikskanslären *Axel Oxenstierna* och hans maka *Anna Åkesdotter Bååt*.

Enär *Agneta Horn* lefde under en så märklig tidrymd i vår historia och var befreundad med rikets främsta ätter, borde hon hafva kunnat meddela oss mångt och mycket af historiskt och biografiskt intresse. Detta har hon dock icke gjort, men hennes anteckningar äro det oakadt långt ifrån värdelösa. Hon skildrar visserligen endast sin egen barndoms och ungdoms historia, men hon gör det enkelt och flärdfritt, och med en högst ovanlig realism. Hennes anteckningar skilja sig härigenom skarpt från de från denna tid talrika personalierna med deras förblommerade och idealiserande framställningssätt, liksom äfven ifrån de fleste samtida brefskrifvares torra och innehållslösa stil. Vi känna så ofullständigt hvad som passerade bakom kulisserna, då Sverige spelade sitt stora drama i världshistorien, vi känna obetydligt till familjelifvet och kvinnornas lif under denna storhetstid i politiskt afseende, men genom *Agneta Horns* realistiska anteckningar få vi nu kasta en blick in i det husliga lifvet och der se åtskilligt, som åtminstone inga historiska romaner för oss påpekat.

Biografien sträcker sig endast till året efter *Agnetas* bröllop. Ett par blad saknas dessutom. Början är skriven enligt all sannolikhet straxt efter *Agneta* blifvit fullvuxen, den sista delen samtidigt med berättelsen.

Tidskriftens läsare skulle säkerligen ej önskat, att vi med diplomatisk noggrannhet återgifvit *Agnetas* selfbiografi. I ett arbete som detta är det ej heller af nöden, och vi tro oss endast, åtminstone för den större läsarekretsen, ökat anteckningarnes värde genom att hafva moderniserat den regellösa stafningen, interpunkterat samt rättat ett eller annat språkfel eller misskrifning. Slutligen hafva vi tagit oss friheten att borttaga åtskilliga omsägningar samt sammandraga alltför vidlyftiga och intet sägande skildringar, men hafva dock genom streck och finare stil angifvit större ingrepp i *Agneta Horns* anteckningar. Några grofva och plumpa uttryck hafva äfven utelemnats, dock hafva vi i detta fallet ej velat gå allt för strängt tillväga, utan hvad som kunde anses för tiden och förf. karaktäristiskt, har fått kvarstå, och såsom ursägt härför må vi framhålla: andra tider, andra seder.

Beskrifning öfver min elända och mycket vedervärdiga vandringstid, samt alla mina mycket stora olyckor och hjertans hårda sorger och vedervärdigheter, som mig derunder hoptals hafva mött, alltifrån min första barndom, och huru Gud alltid har hulpit mig med ett godt tålmod genomgå alla mina vedervärdigheter.

Anno 1629 den 28 augusti, en måndags morgon kl. 7 är jag, Agneta Horn Gustafsdotter född hit till denna onda och för mig mycket mödosamma och bedröfliga verld uti staden Riga, mig sjelf till all som största sorg och vedervärdighet. — — — — —

Nu begynte jag i min späda barndom till att släpas verlden omkring, ty min fru moder tog mig med sig ifrån Riga, när jag var 6 veckor gammal. Vi reste till min h. far, som då låg i lägret mot polackarne i Kurland, och der lågo vi hela den hösten allt intill om vintern. Då bröt min h. far upp derifrån och drog med min f. mor till Finland, och togo de mig med sig.

Anno 1630 om våren drogo min h. far och f. mor till Åbo, och steg min h. far der till skepps med det finska folket, som han hade hos sig och seglade till Tyskland till konung Gustaf Adolf, och min f. mor tog mig och satte sig på en skuta vid Åbo och seglade till Sverige.

I Sverige bodde familjen på Häringe, hvarest Agnetas bror Axel föddes.

Anno 1631 uti april månad fick min f. mor bref, att hon skulle komma ut till Tyskland till min h. far till armén, det hon ock straxt gjorde. I samma månad tog hon min lille bror och mig med sig och steg till skepps i Elfsnabben. Alla bådo henne, att hon skulle lemna oss barn hemma i Sverige, men hon sade, att hon ville nu gerna fägna sin man med sina tu barn; ty tog hon oss båda med sig och seglade så till Tyskland med oss och landsteg vid Wolgast. Der kom min h. far emot henne, och tog henne och oss med sig till armén, som då låg uti Neumark. Då unnade Gud mig den stora lyckan, att jag hade både far och mor, men så varade det inte länge, att den fattige har något, utan det blir snart allt. Så gick det ock mig, ty min svåra lycka lät straxt se, att intet är vankelbarare och ostadigare än hon, och att en menniska inte måtte bygga på henne. — — Gud af sin faderliga vilja och mig till mycken olycka lät i juli månad, då vi lågo i Neumark, min kära f. mor falla i den leda pesten, ty han gick mycket starkt i lägret och dogo många af honom.

Gustaf Horn lät då föra barnen med ett par tjenare till Stettin, der de bodde i herr Gregers von Wensens hus. Han förde sedan sin hustru till ett lusthus i samma herres trädgård. Småningom blef hon bättre, och Horn lemnade henne der i god förhoppning om hennes vederfående.

Men den gode Gud, som alltid har haft annat i sinnet med mig, arma barn, och låtit mig förnimma, att han allena vill råda och göra hvad honom täckes, antingen det är oss ledt eller ljuft, allt så handlade han ock denna gången med mig. När min far var bortdragen, begynte min mor till att gå uppe, och drömde hon en natt, huru min h. far var slagen, och hon blef så förskräckt deraf, att hon i sömnen oförvarandes ref upp fresman (blodböld), så att den gick håll. — — Hon måste så sätta sitt lif till i sina bästa och unga år, ty hon var ännu ej mer än på sitt 22. år, och har hon alltid i sin sjukdom önskat och bedit, att om det icke varit Gud emot, hon måtte få lefva ännu en tid, att hon finge föda sina barn upp i gudsfruktan.

Hon lät barnjungfrun svära en dyr ed på sin själs salighet att nogå vårda barnen, och utandades sedan sin sista suck.

Så voro mina goda och glada dagar borta. — — Jag har sedan måst försöka och utstå så mången ond och hjertelig hård dag och stund och så mycken vedervärdighet, att hon inte står till att beskrifva, och somligt törs jag icke heller bekänna efter det hände mig både af den ena och andra, och allt var mig emot.

Modrens lik sattes nu ned i Jakobs kyrka i Stettin och stod der i $1\frac{3}{4}$ år. Fadren var hos kungen, men satte en »finsk af adel», på hvilken han litade, att hafva vård om barnen och vara deras hofmästare.

Men huru han aktade på oss det vet Gud allena, som allt vet och han, som en gång skall svara derfor, men min piga och amma aktade han med all flit på, så att det väl inom kort tid syntes rätt grant efter hans uppvaktning och, i en summa till att säga, på båda våra pigor. Han och de aktade så flitigt på hvarandra, att ingen aktade på oss barn, utan de läto oss både förhungra och försmäkta och aktade min piga då intet mera sin ed, som hon så högt svor min s. f. mor, utan höll sin lofven, som hunden håller fastan. Hon handlade så mot mig, som hon ock efter sin egen önskan fick lön af Gud för här i verlden, och nu är hon der hon skall svara derfor, om hon har gjort illa eller väl. — — Tjenarne voro ute hela dagen och läste igen om oss, och amman slog i för mig för hela dagen, att jag, som kunde gå, drack mången gång spisöl, så att jag hade nära spruckit. Mången dag fingo vi icke en bit mat förrän sent om aftonen; — — vete Gud hvad de då slarfvade uti oss, som de ej ville hafva. Vi måste så låta oss nöja dermed, ty mor var borta, som skulle se efter det. Derfor foro vi inte mycket väl, utan om nätterna fingo vi ligga och skrika, efter ingen af dem ville stiga upp. — — När det kom dem i sinnet, att de blefvo onda, tordes de väl slå oss med ris, så att vi sågo ut som flådda ekorrar och sade: löp nu och klaga för f. mor ditt förgiftade klåp, ty min f. mor var mycket grann och rädd om mig. Hon tålde icke, att någon blåste på mig, men jag fick annat horn att blåsa i, sedan hon var död. — —

I oktober månad fick drottning Maria veta, att vi voro i Stettin och foro mycket illa. Så lät Gud lell se, att han drog en faderlig omvårdnad om mig midt i min högsta och största nöd, och bevekta drottningen, att hon sände oss en gammal fru, som skulle akta oss båda, men Gud bättre, hon kom så mycket sent, att min bror var allaredan så utmattad och förhungrad, att han måtte taga sin död deraf. Men jag, som allt ondt skall lefva uti till min egen hjertans sorg och olycka, kunde ock denna gången härda ut med det onda, så att jag blef vid lif.

En gammal fru skulle nu se om barnen, och det blef något bättre, men alla voro rädda för dem till följd af pestsmittan. Deras farbror, *Clas Horn* ville taga dem, men tordes i början ej för sin fru, *Ebba Leijonhufvud**), som var rädd för smittan. Slutligen kommo de dock till fru Ebba i Stralsund.

Midt i oktober kommo vi till henne, och voro vi båda då så utsvultna och illa medfarna, att det var föga lif i oss, utan vi sågo ut som bara bittra döden. Då tordes ingen gifva oss så mycket mat, som vi ville äta, utan måste mäta åt oss maten, ty vi voro som de uthungrade stöfvarena, som inte veta magehof. De voro rädda, att om vi skulle fått äta, som vi hade velat, att vi då hade ätit vår död, ty så stod det till med mig. På allt annat lade fru Ebba oss i en kammare, der alla fönstren voro sönder, och när det snöade, så låg det stora snödrifvor i kammaren, och ingenstädes fans, der vi kunde göra upp eld.

Efter min lille bror var så mycket liten och illa medfaren, kunde han intet stå ut med den stora kölden, som vi voro uti, utan måste så dö, när han hade varit 14 dagar hos fru Ebba, men jag, arma och elända barn, som är född till mycken sorg och hjertans vedervändighet, fick allena behålla lifvet efter både min kära mor och ende bror. Sedan begynte jag till att komma mig före, den ena dagen mer än den andra, att jag blef folkelik igen och måste så lära mig gå på nytt. Jag blef sedan hos fru Ebba mången en dag, och var jag hos henne i två år och stod der ut mången sur och hjertans bitter hård stund och dag, och mycket ondt. Jag kan så icke klaga mig, ty mor var då död för mig, och far och alla andra mina så långt borta, och ingen annan var, som kunde taga mig till sig, utan min mycket hårda farbrorshustru, fru Ebba. Men i min stora hjertans sorg och olycka, så unnade Gud mig min ende käre farbror, herr *Clas Horn*, hvilken mig så högt älskade, som jag hade varit hans eget

*) Denna fru, som äfven i samtida brevexlingar framställes såsom bister och hård, men för sin rikedom skull krusades af alla, var född 1595, dotter af riksrådet *Mauritz Leijonhufvud* (*Lewenhaupt*), gift 1. gången med greve *Svante Sture*. Ligger begrafven i Sturegrafven i Upsala Domkyrka.

barn och såg inte gerna, att hans hustru for så illa med mig. Han förtog mig mången elak och hård stund, som mig kom tillhanda, och kunde icke lida, att någon kom mig förnär, medan han var derhos. Men hon var en utur viset hård fru både mot mig och alla andra, och hade jag hos henne i de två åren sex dagar i hvar vecka, och den sjunde var en söndag, men ingen bättre än den andra. Gick ingen af dem förbi, att jag ej måste till det ringaste få ris en gång och stundom tre gånger om dagen. Så ofta min onda och lättfärdiga pigga blef ond på mig, så tog hon mig i min arm och kastade mig in till fru Ebba och sade, att jag gjorde illa. — — — —

Anno 1632 om sommaren fick min farbror order att gå ifrån Stralsund och upp åt riket, men vi blefvo kvar i Stralsund. När han kom dit upp, blef han sjuk af blodsoten och måste så låta sitt lif deruppe i Tyskland, den 7 augusti, mig till mycken afsaknad och hjertans sorg. Gud tog då bort från mig min enda tröst, och den som vid den tiden var mig i fars ställe, medan min herr far var så långt borta. Han kunde icke för sin svåra tjensts skull hafva tid till att något taga mig sig an, ej heller något beställa om mig, utan befalte mig för den skull Gud och sin bror i händer och bad hans fru, att hon inte skulle låta mig fara illa, ty jag var hans enda barn och hugnad, och var han mycket kär och rädd om mig, efter jag var det enda efter min mor, men så gick det mig inte dess bättre. Jag hade ej heller länge den lyckan, att min farbror fick lefva, utan han måste ock dö ifrån mig, och tog så Gud bort för mig det, som kunde varit mig till bistånd på den främmande orten. — — — —

In emot jul, efter salig kungens död, fick fru Ebba befallning af regeringen, att hon skulle blifva hofmästarinna hos drottning Maria. Hon drog till drottningen i Berlin och var der och aktade på henne samt följde henne, hvart hon drog. Drottningen gick med salig kungens lik till Stettin och derifrån till Wolgast, der drottningen var till om sommaren, då konungens lik fördes hem till Sverige. Jag var med fru Ebba och slet ondt der såväl som alltid, och voro der många furstliga personer och annat förnämt folk, som kände mina föräldrar och som sågo, att jag var mycket illa och hårdt hållen af fru Ebba, hvilka hjertligen ynkade sig öfver mig. När drottningen sjelf såg, att fru Ebba var så ond emot mig och slog mig så oerhördt mycket och under tiden för ingenting, utan, när hon blef ond på någon den hon inte kunde bryta ut sitt onda sinne på, så måste jag betala det och hålla hår och umgälla, hvad de andra brutit henne emot, gjorde

det henne mycket ondt, och hon förhindrade mången gång, att fru Ebba icke fick gå så åt mig, som hon sjelf ville, så länge vi voro vid hofvet.

Drottningen var mycket kär åt mig både för min h. fars och min f. mors skull, hvilka hon höll mycket af, och satt jag hela dagen igenom inne hos drottningen i hennes kammare, och lekte hon med mig. Alltid hade jag något att säga, ty jag var mycket glad. Sade jag alltid, huru illa de gingo åt mig, det hon mycket ynkade mig och sade alltid, »att det är en stor ynka med detta barnet, som är af sådana förnäma, redliga och fromma föräldrar och skall blifva så illa medfaren, att om hennes mor hade kunnat tänka, att hennes Agnethin skulle slita så ondt, den hon var så rädd om och hjertelig kär åt, så tror jag aldrig, att hon hade gerna dött.» Alla undrade, att jag ändå kunde vara glad med det myckna onda, och alla beklagade mig för min stora olyckas skull och många med tårar, — — — att jag i min späda barndom skulle stå så mycket ondt ut, ehuru väl, som bättre var, jag på den tiden icke sjelf förstod den stora eländighet jag var uti, utan menade, att det skulle så vara. Min faster Kirstin Horn*) var mig både för far och mor; och vi voro allt stadigt i hofvet hos drottningen. Herre Gud hjelpe mig min tunga verld väl igenom gå!

Samma året om sommaren blef min onda och elaka piga död, ty hon var med barn, och kom nu hennes tid, att hon skulle omkull, och hon svor alltid, att hon icke var så, utan önskade, om hon var så, att det måtte vara en liten fanen hon gick med. Men när hon inte längre kunde dölja, tog hon mercurium in och förgjorde både barnet och sig. — — — Kom min faster Kirstin in till henne och hade mig i handen, och, när hon fick se mig begynte tårarne till att gå henne i ögonen, och hon sade: »Kära Jungfru Kirstin, låt icke den der flickan komma för mina ögon, hon plågar mig så. Hennes mor har så högt befalt mig henne på min själ, så Gud nåde mig för den flickan.» Då sade faster Kirstin åt henne: »I hafven illa hållit ord, kära Ingri, men bekänn, om I ären med barn och hvem som är far der åt?» Hon svor och bad, att den elake skulle taga bort både henne och barn, om hon så var, och med den bönen gaf hon upp sin anda. — — — Så fick hon betalning af Gud efter sin egen önskan, som hon har farit med och skall nu dyrt nog svara för, huru hon har handlat både mot mig och sig sjelf. Då slapp jag en stor plåga.

Anno 1633 i juli återvände Agneta i sällskap med fru Ebba på skeppet Falken till Sverige, hvarest de gingo i land i Kalmar. På samma skepp hemfördes hennes mors, brors och farbrors lik.

*) Antagligen Agnetas fars kusin, f. 1604, gift 1) med Torsten Stålhandske, 2) med Jöns Kurck.

Det var först i augusti månad, som Gud lät mig komma så eländig till Sverige igen, sedan jag har varit mig sjelf till största sorg och vedervärdighet i $2\frac{1}{4}$ år i Tyskland.

Vi kommo sist i augusti till Upsala med min salig farbrors lik, hvarest han straxt blef begrafven. Min mormor kom ock hit med till begrafningen. Andra dagen gick hon till fru Ebba och beklagade hennes stora olycka, och sedan tog hon mig och satte mig i sitt knä och brast så bitterligen till att gråta öfver min salig fru mors död och att min eländighet skulle vara så stor i mina späda år, och att jag har mistat en så dygdig mor och hon en så kär dotter. — — — Sedan tackade hon fru Ebba, som hade haft så stort omak för mig och sade, att om hon i någon kunde måtto tjena henne igen, så skulle hon gerna göra det samt bad, att hon nu kunde få mig till sig, efter hon inte hade någon mer än mig efter sin dotter, som hon kunde hugna sig vid. Derpå svarade fru Ebba, att hon icke gerna släppte mig ifrån sig — —, ty efter hon hade haft besvär af mig, så ville hon ock nu gerna hafva ro af mig, men det hade varit min högsta oro, om jag längre hade blifvit kvar der. Hon sade till mig: »min lilla dotter, vill du nu ifrån mig och till din mormor?» Gud vet min vilja, tänkte jag, men torde intet svara henne något utan teg, och då hon frågade mig, hvem jag helst ville vara hos af dem båda, svarade jag, att de rådde båda om mig och hvem af dem, som helst ville hafva mig hos sig, måtte taga mig, och den vill jag vara hos. Jag tordes intet annat säga, ty jag tänkte, säger jag, att jag vill vara hos min mormor och blir sedan kvar här, så lærer hon betala mig för omak, och om jag säger, jag vill bli hos henne, så kanske slipper jag inte hädan. Dermed tyckte jag i mitt galna förstånd, att det var mitt bästa råd, att jag ingen sade emot och ingen till viljes, utan stälde allt i deras behag. Då svarade fru Ebba mig: »ja du är väl klok nog som gammalt folk». Min mormor tog mig och bad fru Ebba fara väl, det jag ock gjorde med. — — — Jag for derhän med glädje och fröjd, och fru Ebba var så ond, att hon hade mest spruckit i sängen, der hon låg, men när jag bjöd min faster Kirstin och fröken Anna *) fara väl, då sjöng jag Jeremia klagovisa, så det hördes i himmelen. Då drog min mormor med mig till Tidön, och så slapp jag mina onda och hårda dagar, som jag hade hos fru Ebba, hvilka äro allena Gudi bekanta, så har jag lell stor orsak till att tacka Gud.

— — — — —
 — — — — —

* Fru Ebbas dotter, sedan gift med Axel Oxenstiernas son Johan.

När jag kom till Tidön, blef jag mycket väl fagnad och afhållen utaf alla till en tid, men min tunga lycka och svåra verld har varit så mycket vankelbar och obeständig med mig, så att, då hon som bäst höjt mig så högt upp, att jag har tyckt mig intet kunna önska mig vidare, så har hon åter släppt mig så djupt neder igen, att jag inte sjelf har vetat, huru jag skulle komma derur. — — — —

Mina rätt goda dagar varade inte länge, ty min mormor tog nu på till att åldras, och var hon under tiden mycket sjuk och hade ett stort hushåll, så att hon icke så alltid kunde se, hvad som mig fattades, ehuru väl hon mycket älskade mig. Men der voro väl andra, som begynte till att ledas vid mig och voro mig mera onda än goda och hellre hade sett mig annorstädes än der. De kufvade mig i mjugg, när inte mormor såg, och stundom uppenbart. Alltid hörde jag det, när de blefvo onda på mig, att hvi jag, som inte var vacker och dugde till ingenting, skulle få lefva, och min vackra bror skulle dö, det jag lell intet rådde för. Jag för min person hade väl gerna varit till freds, om Gud hade velat byta. — — — —

Det gick så knappt till för mig, att jag, som lell var enda barnet och hade en så förnäm och rik far, måtte gå med grofva och elaka gamla kläder, som jag hade varit en fattig mans dotter, den inte haft råd till att gifva mig bättre. Det visste min far alls intet utaf och var ej alls orsaken dertill, och, när min mormor ville gifva mig något godt, så var det de, som svarade, att det gjordes intet behof, de hafva väl slitit värre, hon är icke bättre än jag, eller det kostar så mycket. Hvar gång min moster* skulle skära något nytt åt mig, så visste jag så grannt, att hon var ond, att jag skulle få något som dugde af min mormor. Då gjorde hon sig en annan orsak med mig, att jag hade gjort illa och slog mig som oftast. — — — Min mormor hade icke haft behof till att kostnå gonting på mig, utan kunde tagit af min h. faders inkomster och hållit mig som en furstedotter, om hon velat. Min h. far hade gerna sett det på den tiden, ty det gjorde honom mycket ondt, att hvem som kom till Tyskland och hade varit i Sverige, så hade de sett mig och sade för min h. far, att jag gick så pjaltot. Jag gret ock mången rätt hjertelig tår deröfver, ty jag var inte vand till att gå med så groft och elakt, utan min salig fru mor höll mig mycket grann, så länge det varade, att hon lefde. — — —

Anno 1635 — — — om hösten drog min mormor till Stockholm, men vi blefvo alla hemma vid Tidön. Förrän min mormor drog bort

* Karin Oxenstierna, tvillingsyster med Agnetas moder f. 1612 gift 1640 med Johan Cruse, enka 1644.

om dagen, så befalde hon, att moster Karin skulle skära mig några förkläden, men det blef hon ond för. Sedan mormor dragit bort, skulle jag binda och band en rånemaska, och då fick hon någon orsak med mig, tog mig i min arm, ledde mig in i kammaren och slet ett helt ris på mig för den rånemaskan. Men det var mer för annan orsaks skull, och gick jag ut och satte mig till att gråta. Jag höll upp mina små händer och önskade, att Gud en gång ville hjälpa mig, att jag måtte blifva stor, så att jag sluppe det tvång, jag var uti, samt att jag en gång måtte få råda om hennes barn, så att jag fick betala dem för rånemaskan, det jag sedan väl har haft lägenhet till, om jag varit så odygdig, men jag tager Gud till vittne, att jag aldrig det gjort.

Anno 1636 i juli månad kom min morfar Rikskansleren ifrån Tyskland och till Stockholm, och han hade aldrig sett mig förr. Sedan han kom hem, höll han mycket af mig, att jag den tiden visste af föga onda utan väl goda dagar.

Hvad mig kom vid, så gaf jag mig väl tillfreds och var alltid glad, huru det ock gick, och jag gaf mig inte öfver för något litet, som mig gick till mens.

Anno 1637 i mars förde min mormor mig till Valstad till min mors faster, * att jag skulle blifva hos henne. Der hade jag mycket goda dagar, och det var mina bästa dagar, som jag haft allt ifrån min salig f. mors död, ty hon var mycket kär åt mig.

Under denna tid bevistade Agneta i sin mors fasters sällskap Gustaf Åkesons ** begrafning på Göksholm. Efter att sedan hafva uppehållit sig på egendomarne Ringsta och Åkeshof, skulle de i slutet af september med båt återvända från sistnämnda ställe till Valstad.

När vi kommo en liten mil ifrån landet, så begynte det till att blåsa en mycken stor storm och tvärt emot, så att de inte orkade ro, hvarföre vi måtte lägga i land vid Sten Jakobsons gård. Der lågo vi i två nätter och hade rätt litet i matsäcken, och intet fingo vi köpa der. Sedan, då det begynte att lugna, gingo vi ned till båten och lade så ut ifrån landet igen. När vi kommit ut ett litet stycke, blef det en sådan stor storm, att ingen trodde annat, än att vi skulle blifva borta. Vi tackade Gud, då vi kommo till lands vid en holme, som det hvarken var torp eller hus på. Det var rätt mycket kallt regn väder och, som värre var, så blef den lilla maten all, så vi hade intet till att äta utan stekta sura äpplen, litet bröd och något vin, blandadt med vatten, och vi lågo på den holmen i tre nätter. På tredje afton

* Fru *Ebba Oxenstierna*, syster till Axel Oxenstierna g. 1624 med Johan Erikson Sparre till Bolmerö och Vallstanäs i hans 2 gifte.

** *Gustaf Åkeson* Natt och Dag † 1637 i Stettin, son af riksrådet Åke Axelson, frih.

lade vi ut och hade så när drunknat på Görvälsfjärden, men så halp Gud oss ur stor lifsfara till Torsätra, der vi stego i land.

När jag kom i land tog jag på att sjunga, »i frestelsen hafver jag vandrat, det hafver jag ofta försökt», och såg jag icke, att min mors faster stod bakom mig och begynte så hjertligt till att le åt mig, men jag tyckte, att jag hade varit i en stor frestelse och fara, och att Gud hade nådeligen hulptit mig derur.

Äfven på Valstad hade Agneta förtret, nämligen af fru Ebba Oxenstier-nas styfdöttrar, som voro afundsjuka öfver den välvilja fru Ebba visade henne.

Hvar de sågo eller mötte mig, så lipade de åt mig och gåfvo mig alla de öknamn, som de kunde, och slogo ihop näfvarne åt mig och önskade, att de måtte få råda om mig, och voro de min dagliga plåga.

Anno 1638 i juli kom mormodern för att hemta Agneta. De vistades först en tid i Stockholm.

Min mormor drog till Tidön i november och på vägen mötte oss så många lik, som voro döda af pesten. Ehuru vi talade med dem som körde de döda, bevarade likväl Gud oss, att oss intet skadade.

Anno 1639 i januari blef fru Anna Bååt illa sjuk, efter att varit i Vesterås vid pfalzgrefinnan Katrinas dödsbädd, och Agneta trodde, att mormodern skulle dö.

Jag satt, så snart jag fick lof ifrån min läsning allt stadigt bakom hennes säng och gret och bad Gud innerligen, af allt mitt hjerta, att han ville låta min mormor lefva, att jag inte nu måtte få någon mera sorg i min barndom, ty jag begynte nu till att kunna sakna min salig f. mor och tänka efter all den svåra vedervärdighet, som jag hade stått ut.

När min mormor blef bättre, så föll jag i mars i en stark skälfva och frös hvar dag i sex månader. Alla trodde, att jag skulle dö, och min morfar och mormor voro mycket bekymrade för mig och ville ej bekymra min h. far med att skrifva honom till, att jag var sjuk, utan när jag orkade aldrig så litet, måste jag skrifva honom till, att jag lefde och mådde väl, och det var hans största hugnad i all hans vedervärdighet, att han såg, att jag lefde, ty han satt emellertid fången*.

Agneta var sedan en tid hos sin morbrors hustru, Anna Sture i Vesterås. Fick sedan »röda messlingen», men blef bättre »till att lefva till mera ondt».

Anno 1640. Från detta år har Agneta att berätta en lifsfara, i hvilken hon råkade, genom att en häst skenade på Görvälsfjärdens is, då hon och hennes moster Karin skulle följa »morbror Erik» till Upsala. Äfven omnämner hon i förbigående »moster Karins» bröllop i Nyköping.

Anno 1641. Drog hennes morbror Johan till Tyskland, till »traktaten», »och, fortsätter hon, »honom har jag än inte heller sett».

Anno 1642 i januari tog åter fru Ebba Leijonhufvud Agneta med sig till Käggleholm, »till min förra plåga den jag en tid varit fri från». Der hade hon

* Gustaf Horn hade, som bekant, blifvit fången i det sorgligt ryktbara slaget vid Nördlingen.

cke rätt mycket goda dagar, men de voro dock »juledagar» emot de förra, »men, tillägger hon, så visste jag väl, på hvilken sida hon var om mig». Agneta kom i maj åter mot fru Ebbas vilja till sin mormor på Tidön och blef der sjuk af kopporna. Sedan hon blifvit återställd, foro mormodern och hon till Stockholm.

I augusti kom min herr far ut ur sitt långliga fångelse hem till Stockholm och blef förd med stor process i min morfars hus, och alla gladde sig mycket åt hans hemkomst och fagnade honom mycket, men ingen var så glad, heller hade så stor orsak dertill som jag. Jag förgat då all min förra vedervärdighet och kom intet i håg, att hon har varit så stor, som hon lell har varit. Mig tycktes, att Gud hade vändt all min förra sorg i en utur viset stor glädje, och att ingen olycka nu kunde vara så stor, som kom mig tillhanda, att hon skulle kunna mycket bedröfva mig, så länge Gud ville unna mig min kära far, utan hela världen dansade nu på en sillnacke för mig, ty jag fick allt hvad mitt hjerta önskade och begärde, och min far lät mig ingenting fattas. — — — — —

Fast jag var enda barnet och min h. far var en förnäm man och hade mycket godt och der till höll mig mycket kär och gerna hade sett, att jag hade farit bättre, och att de hade hållit mig af hans medel som en furstedotter, så fick jag lell i anseende till allt detta inte i min tunga och olyckliga barndom dansa på rosor, utan fast mycket mer på hvassa tistel och törne, som mig som oftast stungo så mycket hårdt, att mitt hjerta måtte under tiden blödt deröfver och efter min olycka har varit så mycket stor, ty visste jag så mycket mer till att glädja mig åt min stora lycka.

Min h. far var nu här i Stockholm och tyckte mycket om mig och klädde mig på nytt både till hand och fot. Då aktade jag intet mera mina lappota kläder utan tänkte, att det skulle så vara allt bortåt för mig. Hvar gång min far drog på släde ut, kom han in i min mormors hus och såg, huru jag mådde, och frågade om mig något fattades, att man då skulle sända i hans hus och begära det, så skulle ingen neka mig det. Han tyckte, att det icke var sannt, att han såg, det jag lefde för glädjes skull, och jag var icke mindre glad öfver min stora lycka, utan hvar gång jag såg min h. far, tyckte jag, att hela världen var min.

Emellertid kom fru Ebba till Stockholm, och hon fick Gustaf Horns tillåtelse att taga Agneta med sig på flera olika egendomar, så att de återvände först efter några månader till Stockholm.

Fru Ebba och fru Anna Thott begynte då till att brygga ihop, att de ville gifta min h. far med fru Kerstin Brahe,* och höllo de

* Christina Brahe f. 1609, syster till Per Brahe d. y., gift 1638 med Åke Henrikson Tott, enka 1640. En stor brefsamling från henne förvaras på Skokloster, af hvilken man får ett godt intryck af hennes förstånd och hjerta. Se ett

det så hemligt, att jag inte skulle få veta deraf. Men så gick det inte så lönligt till, att det icke spordes, ty min h. far sade sjelf för mig och frågade, hurudan hon var, och jag sade honom hela händelsen om hennes sinne, så mycket jag visste.

De bjödo fru Kerstin Brahe till måltid, och Gustaf Horn skulle komma oförvarandes samtidigt, men Agneta varnade fadren, så att han ej infann sig.

De sade då åt mig till att locka mig att öfvertala min h. far dertill, efter de väl visste, huru högt min h. far älskade mig, att han intet gerna skulle fly mig en ond styfemor, att de ville fly mig en styfemor, som aldrig finge några barn, på det att jag skulle få ärfva alltihop efter min far. Jag svarade derpå, att min h. far väl var så gammal, att han kunde se, hvem han ville hafva till hustru och måtte taga, hvem han ville. Gud försörjde väl mig, och jag sade, är hon from och god, så skall jag älska, ära och tjena henne för min h. fars skull och bli hos henne, men är hon ond, så skall min h. far längst behålla henne, och jag går till min mormor och blir hos henne och bites icke med min styfemor, utan vill alldeles låta min h. far sörja därför, ty han tager hustru för sig och inte för mig. — — — När min h. far hörde detta svarade han, att han aldrig ville hafva hustru, om hon inte kunde förlikas med mig, så att jag kunde vara i huset hos honom. Fru Ebba blef så bitterligen ond för de orden och sade, »käre, låt man det der stycket ej höra sådana ord af dig, du känner henne inte så grant som jag, hon behöfver väl en ond styfemor, som med allvar tager ihop med henne». Men huru jag bryggde hos min h. far, gjorde jag honom alltid kunskap om deras råd, så att giftermålet slogs i en pannkaka och blef intet utaf. (Forts.)

Du, som sträfvar att gå och gälla för ovanlig, besluta först att i allting göra rätt, och du kan vara viss, att man skall skrika ut dig som ovanlig.

Colton.

Der sitter en liten påfve inom hvar menniskas bröst.

Luther.

Försumma ej att bedja till Gud, ty antingen skall bönen afhålla dig från synden eller synden afhålla dig från bönen.

Fuller.

Skatta icke så nöjet för stunden, att det en annan gång icke har något att gifva dig.

Seneca.

Vi förlåta så länge vi älska.

La Rochefoucauld.

biografiskt utkast i tidskriften »Framåt» h. 2 och 3, författadt innan jag funnit A. Horns sjelfbiografi.

Qvinnofrågan och socialismen i Tyskland.

Det har sagts, att i Tyskland qvinnofrågan står långt tillbaka, jemfördt med förhållandet i andra länder. Det är både sant och icke sant. Staten har visserligen varit ganska njugg i att bereda qvinnan fördelar och reaktionära författare hafva flitigt utgifvit ströskrifter emot de nyare åsigtorna. De pessimistiska filosoferna betrakta qvinnan såsom ett underordnad eller föraktligt väsen. Men å andra sidan räknar qvinnofrågan i Tyskland några af sina ädlaste förkämpar, främst Holzendorff och Schulze-Delitsch, likasom hon ock der funnit flere af sina farligaste förordare, bland hvilka här må nämnas socialisten Bebel, med hvars skrift om qvinnan också vi blifvit i öfversättning lyckliggjorda. Få äro de länder, der frågan af qvinnorna sjelfva blifvit med mera allvar, stundom också med skärpa och qvickhet försvarad; ingenstädes har den i furstehuset funnit så mycken sympati, och särskildt har i Tyskland utvecklats ett starkt och väl organiseradt föreningsväsende i syfte att tillgodogöra redan genomförda reformer och bereda tillfälle till meningsbyte rörande nya sådana. I spetsen för detsamma står den *allmänna tyska qvinnoföreningen*, hvilken, då hon samlats till möte i olika städer, helsats med vördnad af offentliga myndigheter och vanligen under samverkan med ortens mest framstående personer lagt grunden till lokalföreningar för praktisk tillämpning af qvinnofrågans teorier*.

Till ett sådant möte sammanträdde föreningen i september i Leipzig och firade då äfven sin 20:de årsfest**. Bland förslag till öfverläggningsämnen säges hafva uppstålts *ett*, hvilket likväl ansetts allt för brännande för att man skulle våga upptaga det på dagordningen, och som visar, att qvinnofrågan i det tröga Tyskland på *en* punkt tagit den ytterligaste och mest oroväckande form. *Denna fråga lär nämligen*, genom upphetsande föredrag af en viss Fru Guillaume-Schack, som för detta ändamål farit vida omkring i Syd-Tyskland, *begagnats som lockbete för den qvinliga arbetsklassen att kasta sig i socialdemokratiens armar*.

* Se härom Tidskr. f. Hemmet, årg. 26, h. 1.

** Se sid. 57.

Något dylikt var kanske syftet med socialistchefen Bebels ofvannämnda bok; men att detta syfte så snart skulle nås, hade väl ingen trott. Saken har väckt starkt ogillande och stor oro bland kvinnofrågans sansade vänner i Tyskland.

»Denna kvinnofråga», heter det i Deutsche Frauen-Zeitung, »är en mänskighetens fråga, hvilken i sitt nuvarande stadium måste af sina målsmän behandlas med största varsamhet, om ej dess naturliga lösning skall fördröjas». Och det är sant: så snart hon kastas från sitt eget fredliga område in på de politiska partiernas, blir hon icke längre en frigörande makt för det ädlaste hos kvinnan, utan ett blott verktyg i männens hand för ensidiga, självviska ändamål och detta stundom af den mest farliga beskaffenhet.

Ett resultat af Fru Guillaume-Schacks ofvan nämnda missionsverksamhet, efter sedan den blifvit af myndigheterna förbjuden, framgår af ett meddelande från Nürnberg om huru der, »under social-demokratiskt fadderskap», en »fru- och jungfruförening» bildat sig, hvilken den 26 okt. höll sin första sammankomst, besökt af 40 kvinnor och 20 män, flertalet socialdemokrater. Församlingen öfvervakades af polisen och styrelsen förkunnade, att utom den föredragande för dagen — en känd socialist, hvilken uttalade sig om hygienien i hemmet — ingen man finge ordet.

En arbetarinneförening, som bildats till skydd för »Frau und Jungfrau»-föreningens intressen, har genom polisens, af regeringen stadfästade förbud blifvit upplöst. Så långt meddelandet från Nürnberg. Dessa företeelser på tysk botten äro onekligen märkliga och torde innebära en och annan viktig lärdom äfven för oss svenskar, hvilka hittills sett kvinnofrågan utveckla sig på ett så lugnt och naturenligt sätt.

I inbjudningen till Fredrika-Bremer-Förbundets stiftande förekommer ett uttalande, som på visst håll blifvit mycket klandradt, men som, genom den socialistvärfvande damens uppträdande i Tyskland, fått sin bekräftelse: »Kvinnofrågan behöfver värnas icke blott mot reaktionens, utan ock mot revolutionens faror».

Om modedårskapen och möjligheten af dess bekämpande*.

»**A**ck, Gud ske lof! du behöfver då aldrig begagna snörlif!» utbrast nyligen en ung moder, der hon, strålande af glädje, betraktade sin lille son i badet. Hade nu denna moder födt en flicka till verlden, så hade hon nog betraktat sin lilla dotters välbildade kropp med helt andra känslor, ungefär motsvarande dem, med hvilka fordom negerqvinnan betraktade sitt gossebarn, födt till trældom.

Så djupt rotad är tron på snörlifvets nödvändighet! Kunde denna verkligen bevisas, så borde man skynda att omdöpa det fordom »täcka könet» till »korsettkönet».

I vissa trakter af Italien råder ett bruk, som kunde antagas härröra af en ännu gängse missuppfattning af qvinnans värde som människa — det nämligen, att vid en flickas födelse uthänga från moderns rum en svart krusflorsflagga.

Äfven norr om Alperna lära stundom blandade känslor råda vid en flickas födelse; om med rätt eller orätt må lemnas derhän. Men visst är, att i det land, der snörlifvet kan sägas hafva inträngt i det allmänna medvetandet såsom ett nödvändigt skönhetsmedel, i det land, der man tror sig genom »tourneyr» och andra apparater *förbättra* qvinnans naturliga skapnad der bör man hänga ut sorgflaggan, ej blott öfver nyfödda flickebarns hem, utan äfven öfver alla de hem, inom hvilka denna uppfattning råder — och de torde i vårt land icke vara så lätt räknade.

* * *

Om de af vår tid hyllade skönhetsmedlen *tourneyrens* och *snörlifvets* tidigare historia kunna vi här meddela några små notiser, som möjligen torde intressera eller ännu heldre från deras bruk afskräcka Dagnys älskvärda läsarinor.

Det var de spanska damerna på 1500-talet, som vi få tillskrifva den tvetydiga äran af snörlifvets uppfinning. För att klädningslifvet skulle sitta slätt och spändt samt gestalten se smärt ut, lade Señororna tunna, omkring 3 finger breda trä-

* Några stycken af denna artikel hafva af *Hilarion* blifvit meddelade Aftonbladet, der de stått att läsa i N:o 21 detta år.

spjälor kring midjan och snörde sig hårdt medelst band, som drogos genom dessa spjälor.

Fransyskorna lärde sig snart konsten. Deras »corsets», i början kalladt »coche», var, i motsats till spanjorskornas, djupt nedringadt och snördes af damerna till den grad, att huden i deras sidor blef hård som ben och alldeles känslolös. Men ju smalare och hårdare de lyckades göra sig, desto flera beundrare vunno de. »Qvinnan, gjord att offras opp», led redan då för modets, för kavaljerernas och för kurtisens skull tåligt och utan qvidan dagliga qual. Drottning Maria af Medicis, som gerna såg, att hennes hofdamer gjorde det möjligaste mesta af sin skönhet, uppfann för detta ändamål sinnrika apparater, hvilka dock ej alla låta sig beskrivas. Här må endast nämnas ett slags bindlar, »demi-gussets», hvilka läto bystens former framträda på ett eklatant sätt. De förnäma damernas sed att sålunda blotta bröstet ådrog dem af borgarfolket binamnet »les dames à gorge nue», hvaremot dessa kallade borgarklassens blygsammare kvinnor »grisettes»* på grund af deras askgråa fotbeklädnad.

Helt visst var det denna sträfvan att pråla med vissa kroppsdelars öfverdådiga utveckling, som ledde till den bland damerna med så mycken ihärdighet och under så vexlande former hyllade seden att med konstlade medel gifva hvad man med en modern omskrifning kunde kalla »tournyrformerna» en så stor yppighet som möjligt. Sjelfva moderidéen till tournyren hade dock snarare beqvämligheten än fåfängligheten att tacka för sin tillkomst. »De spanska qvinnorna», förtäljer nämligen en tysk författare från 1500-talet, »slungo om sin buk en träribba och kastade så klädningen deröfver för att beqvämliare kunna klifva ur och i den».

Småningom aflägsnades den enkla ursprungliga idén från alla beqvämlihets-hänsyn oeh utvecklades, i det den ena ringen fästes vid den andra med längs gående snören, tills stommen uppnådde klockformen, öfver hvilken den ännu oveckade klädning skjorteln satt slätt spänd.

Så var då den stora upptäckten gjord. Men för att odödliggöras, måste den hafva ett namn. Så döptes den i Spanien till »vertu-gadin», hvilken benämning der och i Italien af gycklare förvändes till »guarda infante». Fransmännen, smidigare i ordleken, förvandlade namnet till »vertu-gardien» eller

* Namnet öfvergick sedan till den yngre qvinliga arbetsklassen i Paris.

»*vertu-garde*» medan den tekniska benämningen på tingesten blef »*styfkjol*». Senare förfärdigades ställningen af ståltråd eller tunna jernribbor, och tidtals brukades en stoppad kudde till förskönande af »*le revers de la médaille*». Detta mod, som var samtidigt med de veckrika kjortlarna, urartade ända derhän, att man blef nödgad anlägga äfven sidokuddar för att derigenom bilda ett slags motvigt, så att de naturliga kroppsproportionerna skulle kunna i någon mån göra sig gällande.

Snart derefter försvunno kuddarne helt och hållet från sin primitiva plats, men bredde i stället ut sig till ett sådant omfång öfver höfterna, att deras dimensioner slutligen måste genom en kgl. förordning inskränkas till ett visst mått. För att något motväga de upptornade kuddarne och tillika bibehålla samma omfång öfver höfterna, tog man åter sin tillflykt till »*vertu-garden*» och omskapade dess form i enlighet med de nya anspråken, så att dess stomme nu erhöll sin största vidd upptill och kjortlarna kommo, denna gång i veck, att hänga lodrätt ned från höfterna.

Styfkjortelns vidare öden, vexlande med olika régimer i den politiska och sällskapliga världen, skola vi här endast i spridda drag antyda.

Det är väl bekant, hvilken rol den, i form af s. k. »*pocher*» spelade i Marie Antoinettes hof, och hur den, trognare än många andra anhängare, följde sin herskarinna, då lyckan svek. Vi veta alla huru den försvann under skräckregeringen och lemnade plats för en m:me Rolands enkla, blygsamma dräkt; men att den derefter återkom för några år, i form af »*demi-terme*», torde vara mindre bekant. Snart måste den likväl på allvar rymma fältet för den unga republikens nästan helt genomskinliga »*costume sauvage*» samt kejsarinnan Josephines s. k. grekiska dräkt.

Men till och med denna enklare dräkt var tidtals anlagd på att med konstlade medel förbättra naturen. Lifvets uringning var nämligen så djup, att det på sistone befans tillståndigt att betäcka bröstet med en hvit, trekantig duk, »*fichu*», af fint tyg, som bars antingen under eller öfver klädningslifvet. I senare fallet lades den i kors öfver bröstet och fästades baktill i en stor knut, så att den på ett framstående sätt betecknade bröstformerna, för hvilket ändamål man begagnade särskilda ställningar, »*carcasses*», af fransmännen på spe kallade »*trom-*

peurs», »*menteurs*», af engelsmännen »*liars*». Dessa användes äfven af damer med tadelfria naturliga former.

Följa vi, efter denna lilla afvikelse, styfkjorteln i spåren, finna vi den under medborgare-kungen hägra i styfärmarne och derpå försvinna för att såsom *krinolin*, under hägnet af Napoléon le petit och »*les cocottes*» återtaga sitt gamla välde, stort, prålände, men ihåligt som deras.

Ännu en kort tid och krinolinen förlorar liksom kejsarsfinnxen sin prestige, störtas från tronen, rymmer med Eugénie, faller vid Sedan, förfryser eller hungrar ihjäl med demi-monden i Paris samt brännes slutligen å båle i Tuilerierna af det suveräna folket.

Nu trodde man slutligen, att den gamla ättemodern, »Vertugardens» hela dynasti af *pocher*, *pannier*, *cul de Paris*, *demi-terme* och *krinolin* var blifven på allvar afsatt och aldrig mera skulle återkomma till makten. Men enväldet är segliffvad och republikanismen en ungdom, som aldrig kan låta bli att skena öfver skaklarna och hota sin egen existens. Se här: den gamle Thiers dör, Gambetta dukar under för en förorättad moders hämd, *l'ancien régime* börjar lefva upp på nytt, Rochefort och Louise Michel tända sina brandfacklor, »*femme qui tue et femme qui vote*» laddar sin revolver och stärker sina röstmedel, och under tillredelserna till en ny förbittrad strid mellan skenet och våldets förkämpar stiger korsetten upp ur sin graf och krinolinen höjer sig likt en fenix ur askan för att, under den anspråkslösa formen och benämningen af *tourneur*, åtminstone få åka bakpå, när katastrofen infaller.

* * *

Här stannar tillsvidare modedårskapens historia, sådan den utvecklats inom det tongifvande och epokgörande Frankrike.

Men är Sverige ett lydrike under Frankrike? Skola de svenska kvinnorna äflas att ställa sig i paritet med damerna af pariserverlden, vare sig den hela eller halfva? Skola också vi börja »göra historia» i »*culs de Paris*», i »*menteurs*» och »*trompeurs*»? Låt vara, att det skett i förflutna tider, men ha vi då af dessa ingenting lärt och ingenting glömt?

Skola väl nu, anno 1886, våra höfviska, upplysta, från gamla fördomar sig allt mer emanciperande svenska kvinnor gå tillbaka till förflutna tidens förskämda mod, med dess hardt

när till midjan nedringade klädningslif, korsetten och tournyren, allt lastbara bruk för lösaktiga ändamål?!

Det vore — för att omvända det franska ordspråket — det vore mer än löjligt, det vore förnedrande.

Låt om oss då hoppas, att så icke sker, utan att den svenska qvinnan kan göra sin sjelfständighet gällande också gent emot *moderna* fördomar och de framgångar i sällskapslifvet, som deras efterlefnad betingar.

Låt om oss tro, att hon har mod att kläda sig på svenskt sätt, sant och kyskt, vackert och sundt; att hon vågar för sådant ändamål äfventyra till och med klandret och liknöjdheten från balkavaljererna, hvilka senare lära framför andra hålla på qvinnans »pligt och rätt» att följa dagens parisermod.

Det gäller alltså å damernas sida ingenting mindre än en *dubbel* revolution, först emot kavaljerernas förvända smak och sedan mot det egna frivilliga slafvandet under densamma. Lägghärtill risken att få *sitta* på balerna, derför att man bär en svensk drägt i stället för en fransk, derför att man är *klädd*, då alla andra äro *halfklädda*, och det måste medgifvas, att uppgiften kräfver ett nästan heroiskt mod. Vi hafva alltid tänkt stort om den svenska qvinnan, men detta vore nästan öfvermenskligt — öfverqvinligt. Skall hon våga, skall hon ens *vilja* ett sådant hjeltedåd?

Vi kunna endast spörja; henne allena höfves det att svara.

Hilarion.

Menniskan är den enda varelse, som fått förmåga att le; måne hon icke också är den enda, som förtjenar att beles?

Gréville.

Somliga menniskor omtala, som vore det ett under, huru de tillfrisknat, ehuru läkaren öfvergifvit dem och begripa icke, att de tillfrisknat, just emedan han öfvergifvit dem.

Colton.

Det gör ingenting, om man är född i ankgården, endast man har legat i ett svanägg.

H. C. Andersen.

Man kan komma ganska långt i verlden, om man förstår konsten »att icke höra» och »att icke svara».

M. Fókai.

Om lejonhuden icke förslår, så skarfvä med räfskinnet. *Latinskt ordspråk.*

Hade han aldrig felat, hade han aldrig gjort något storverk. *Martialis.*

En drägtreform

har af några bland de ledande damerna i »Nya Idun», Fruarna A. Charl. Edgren, Hanna Winge m. fl., föreslagits. Man vände sig till Handarbetets Vänner med en hemställan i saken, och dessa medgafvo att en *modelldrägt*, anordnad af Fru H. Winge och utförd på Fröken Lundins bekanta atelier, finge på föreningens Byrå förevisas samt råd och biträde lemnas — *icke för inköp eller beställningar*. hvilket skulle ligga utanför föreningens uppgift, *utan för färgval och broderimönster*.

Uppgiften är nu löst på ett särdeles lyckligt sätt, och modellen sedan en vecka utställd hos Handarbetets Vänner. Drägten kan lämpas så väl för hvardagsbehof som för högtidsskrud och vill genom harmoniskt färgval och naturlig, efter gestalten lämpad snitt förena enkelhet i formen med smak och stil i anordningen. Man vill härigenom upphäfvad modets orimligheter samt förekomma den oförnuftiga lyx, som det medför genom att påkalla ständiga ombyten och fylla damernas garderob med en mångfald af dräkter i olika former, medan det lemna herrarne i lycklig besittning af blott sin frack och sin bonjour.

Idéen synes oss mycket god, och vi uppmana våra läsare att tillägna sig den samma. Särskildt påpeka vi för mödrar dräktens lämplighet äfven för barn och uppväxande flickor.

Mönster å snitt och lämpliga kantbroderier samt råd i afseende på färgval erhållas äfven genom Handarbetets Vänner.

Se vidare den till Jul utkomna boken *Reformdrägten*, (Looströms förlag, pris 3 kr.) hvilken, med inledande uppsatser af Fru H. Winge och Prof. C. Wallis rörande dräktreformens estetiska och hygieniska fördelar, meddelar detaljerade uppgifter efter engelskt mönster äfven om underklädernas omgestaltung enligt helsolärans fordringar.

Praktisk välgörenhet.

II.

»Glädjesparbössan»

borde ej saknas i någon familj. Den, som eger en dylik, vet äfven huru mycken tillfredsställelse den bereder ej blott andra, utan äfven en sjelf. Det fins väl knappt ett hem, der ej åtminstone någon gång en särskild anledning till glädje erbjudes. Vid ett sådant der särskildt glädjande tillfälle fattas man ovil-

korligt af begäret att äfven göra andra lyckliga. Men — dessa andra äro ofta ej till hands, och dervid låter man det bero! En sparbössa deremot kunde jemt stå till hands, och en sådan vore ju lätt att anskaffa, eller huru?

Gossen eller flickan har med heder genomgått sin examen — nog offrar väl gerna deras välbergade far några kronor!

En familjemedlem har lemnat sjukbädden, en riklig skörd har inhöstats, en vansklig affär blifvit lyckligt afslutad — sparbössan står redo!

En son, en dotter, har för första gången uppburit en väl förvärfvad lön, sjelfva mamma har kanske genom någon »listig» inbesparing fått öfver på hushållspengarne. Det behöfver ju ej alltid vara kronor — ören gå också an.

Med tiden blir bössan allt tyngre och tyngre, till slut kan den ej längre berga sig för glädje, den *måste* gifva ifrån sig åt dem, i hvilkas hem hunger och köld ofta vaktat härden, men der glädjen varit nödbjuden gäst.

Om det nu verkligen skulle finnas någon familj, der de »glada tillfällena» alldeles saknas, tillråda vi dem, det oaktadt, att med snaraste skaffa sig en glädjebössa — hvem vet? Kanske komma då också tillfällena!

Literatur-anmälan.

Mathilda Langlet, Döttrar och Mödrar. Några ord till vårt lands qvinnor. Stockholm, Sigfrid Flodins förlag. Pris 2: 50; inb. 3: 50.

Vi sakna, att utrymmet ej medgifver en utförligare anmälan af denna varmt skrifna, af ett ädelt åskådningssätt uppburna bok. Den gifver visserligen ej många originella synpunkter eller öfverraskande nyheter i qvinnofrågan; men den är ett uttryck för hvad många erfarna och rättsinniga qvinnor tänka och känna i dessa brytningstider, och torde för mången blifva ett kärkommet stöd och en värderad ledning.

Förf:n lider af att »tiden är ur led» och känner sig vara en af dem, som med sitt ord måste bidra till att vrida henne rätt igen. Men intet af de botemedel, hvilka »de tre vise männen Nordau, Bebel och Strindberg» ordinera för det sjuka samhället, vill hon anbefalla, utan ser fast mera — och med rätta — i »upphäfvandet af eganderätten, äktenskapet och kristendomen,» detta socialisten Bebel och hans meningsfränders yttersta mål, *samhällets upplösning*. Botemedlet finner hon vara *slägtets uppföstran* på det rätta sättet

och i den rätta andan. Men som uppfostran beror på qvinnan, anser hon, att nästan allt hänger på att qvinnans uppfostran ej får en falsk riktnig, ej blir ett blott inhemtande af kunskaper, utan framför allt *karaktärsbildande*. Napoleon den stores ord: »gif oss mödrar» är därför ett rop, som ljuder emot oss snart sagdt från hvarje blad af fru Langlets bok, hvilken ock till större delen handlar om dotterns uppfostran till en god moder. »Modern får aldrig släppa ur sigte, att sådan hennes dotter är, sådan blir modern till hennes barnbarn.» Den unga qvinnan måste därför lära att akta moderskallet som det högsta och i synnerhet utbilda sig därför, på samma gång hon, genom förvärfvande af goda kunskaper och öfning i praktiska färdigheter, sättes i stånd att försörja sig sjelf, för den händelse sådant skulle behövas. — Qvinnans s. k. naturliga lyten, fåfänga, ytlighet etc. gisslas, värdet af flit, sjelfförsakelse och pligtkänslans utveckling framhålls. Kroppen måste härdas och skötas genom förståndig diet, rationel klädsel, rörelse i fria luften o. s. v., och sjäens känslolif på det ömmaste vårdas, hvarvid valet af god lektyr spelar en vigtig rol. Särskild uppmärksamhet förtjena de delar af 4:de kap., som athandla vigten af sann förtrolighet mellan moder och dotter i afseende å den senares hjerteangelägenheter, hvilka, vanvårdade, kunna blifva så ödesdigra för den unga flickans hela framtida lif.

Såsom en vigtig faktor, i och för åstadkommandet af en god ställning mellan könen samt en förbättrad undervisning, förordar fru Langlet *samskolor*, der hvardera könet vänjes se det andra i hvardagslag, under arbete för ett gemensamt mål och således mera som det är och ej hufvudsakligen i fantasiens magiska belysning eller i det flärdfulla sällskapslifvets osanna skenväsende.

Författarinnan håller före, att människan af naturen, ur hvilken både ondt och godt kan framlockas, snarare är sedlig än osedlig, och opponerar sig med kraft mot det Strindbergska »nyaste åskådnings-sättet», som vill göra begärens tyglade af förnuftet snart sagdt till ett brott. Kunna vi än ej vara med om *alla* de medel till sedlighetens bevarande, som förf:n föreslår, exempelvis att de unga blott skulle genom lämpliga tidningskritiker lära känna större delen af vår nyaste romanlitteratur och i öfrigt hållas i en något för långt drifven okunnighetens oskuld, så anse vi dock den sedlighetsvårdande sidan af uppfostran af förf:n behandlad på ett sätt, som förtjenar lifligt erkännande.

Ej mindre anslående för oss qvinnor är den glödande harm, hvarmed förf:n uppträder emot den aldra modernaste uppfattningen af *qvinnan* som en blott »hona» (Strindberg), som »samhällets dyrbaraste alstringsmaterial» (Nordau), samt af *kärleken* såsom endast egande tillvaro mellan könen, och tagen blott i sin råaste form, tillfredställandet af en naturdrift (Bebel). Vi våga påstå, att ju högre qvinnan står, ju ädlare hon är, ju innerligare och hängifnare hon kan i sanning älska, desto bottenlösare måste hon känna det *förnedringens djup* vara, hvaruti dylika samhällsförbättrare vilja nedsänka henne.

Bokens senare hälft innehåller en mängd goda special-råd för barnauppfostran under olika åldrar, råd för gifta och ogifta döttrar m. m. och till sist en hel del reflexioner öfver »den nya tiden och

«den gamla», hvori förf:n sammanfattar hela sin lifsåskådning och slutar med den stora sanningen, att mensklighetens räddning ligger i *kristendomens förverkligande i hjerta och lif*; »ty kristendomen, det är kärleken, och kärleken, det är frid på jorden och människorna en god vilja.»

Mätte denna ej blott välmenta, utan verkligt goda bok blifva känd och uppskattad i vida kretsar, och ej de små misstagen deri bortskymma de stora sanningarna, dessa sanningar, som aldrig för ofta kunna å nyo läggas oss på hjertat. M. H.

Hvad ingen ser. En samling berättelser af *Alfhild Agrell*. Innehåller fem historier, alla berättade med förf:nans kända talent, hvilken dock här icke når samma höjd som i hennes två större dramatiska stycken eller gör så fängslande intryck som i hennes bondhistorier från förlidet år. »Hvad ingen ser» är med ett undantag idel lidanden, dels oförtjenta, dels själföfvållade, alltid hopplösa. Skildringen är bjert, ofta gripande af starkt återhållen lidelse; men det är ändå som hade man en känsla af att förf:nan icke egentligen hör hemma i detta eviga mörker, utan håller sig der af något slags själfålagdt tvång, mindre helsosamt för henne själf och ofta pinsamt för hennes läsare. Denna halft outredda förnimmelse får läsaren bekräftad, då han läser den kortaste och enklaste berättelsen i samlingen, historien om *en lycka*, som ingen ser. Den kunde kanske varit ännu kortare och då gjort ett ännu djupare intryck; åtminstone förefaller oss det myckna talet om sqvallret i staden alltför utdraget; men själfva den lilla historien om man och hustru, som gifvo bort den senares af mormodern i synd förvärfda rikedomar till fattiga sjuka, för att lefva blott af sitt arbete och för hvarandra, är en perla af renaste vatten, djup, enkel och full af ett friskt okonstladt behag.

I svart och rödt. Under denna titel har den inom många hemkretsar i vårt land afhållna och uppburna diktarinnan *Anna A.* samlat sina sånger, fulla af ett blidt vemod, en from saknad och ett stundom bleknadt, men dock aldrig svigtande hopp. De skola säkert — i sin ytterst fina och smakfulla omklädnad — välkomnas af alla diktarinnans gamla vänner, och kunna med skäl anbefallas såsom en ren och till allt godt uppmanande ungdomsläsning.

— Af den högt vördade människovännen och läkaren M. Huss hafva tid efter annan utkommit skrifter *om* och *till förmån* för folket, i ämnen af djup vigt i moraliskt så väl som fysiskt hänseende. De utvisa alla, att samma kärleksfulla nit, som fordom yttrade sig i en oafbruten verksamhet för lidande medmänniskor, ännu i dag uppbär åldringens själskrafter. Vi erinra af dessa ströskrifter här särskildt om dem, som afhandla och hos oss hafva gifvit första upphofvet till »*skolkolonier*» för svaga och sjukliga barn, ett verksamhetsfält, som förtjenar en egen uppsats.

Hvarjehanda i qvinnofrågan.

Sverige: Mogenhetsexamen har under år 1885 tagits af 10 unga flickor.

Qvinliga sparbankskassörer användas allt mera. Fröken *C. Herlitz* har nyligen antagits till kassör vid en sparbank i Visby. I Upsala läns sparbank tjenstgör, sedan flera år tillbaka, en qvinna som kassör.

Vid Vetenskapsakademiens sammanträde den 9 sisl. december redogjorde professor Retzius för innehållet af en uppsats med titel »Ueber Gliedmassenreste bei Schlangen» af Albertina Carlson. — Vid januari-sammanträdet föreslogs att invälja Fru Professor *Sophie Kowalewski* till medlem. Men som stadgarne endast omnämna val af manliga ledamöter, har man föreslagit stadgarne förändring i syfte att möjliggöra inväljandet äfven af qvinliga medlemmar.

Qvinlig företagsamhet. Forså pappersbruk, som under flera föregående egare alltid drefs med förlust, öfvertogs för 2 år sedan af tvenne unga systrar, hvilka med sådant nit och framgång egnat sig åt affärens skötande, att den nu åtnjuter allmän aktning och stort förtroende, såväl inom som utom affärsverlden.

Ett föreläsninginstitut för qvinnor har i dessa dagar öppnats i hufvudstaden. Det afser att i föreläsningsform lemna grundliga och lättfattliga framställningar af — till en början åtta — kunskapsämnen, antingen af allmänt intresse eller af särskild vigt för qvinnan. Föreläsare äro under vårterminen Lektor *N. Linder* i svenska språket, Fröken *E. Key* i svensk historia, D:r *O. Montelius* i äldre kulturhistoria, D:r *G. Göthe* i konsthistoria, Lektor *A. Björkman* i fysik, D:r *R. Tigerstedt* i fysiologi, Prof. *C. Wallis* i helsevårds- samt sjukdoms- och sjukvårds-lära. — Föreläsningarna, som hållas å Carolinska institutet, Nationalmuseum m. fl. lokaler, der tillgång till lämplig undervisningsmateriel finnes, hafva hittills i allmänhet varit ända till trängsel besökta.

Norge: *Med för män och qvinnor gemensam undervisning* skall man från och med detta års början göra försök vid två folkhögskolor i Norge, i Vertfold och Hove nära Levanger. Frågan är ej ny. Nu aflidna fröken Rappe från Sverige föreslog det vid Arkovs norska skola. I somras debatterades saken vid mötet i Sagatun; qvinnorna talade för saken, männen i allmänhet emot. — Senare förmåles, att det norska kyrkodepartementet lärer hafva erhållit regeringens bemyndigande att lemna qvinliga elever tillträde till statens goss-skolor, der sådant anses kunna ske utan skada för undervisningen.

Danmark: »Det danske Kvindesamfund», som nu redan bestått i 15 år, fick år 1885 sitt eget organ, »Kvinden och Samfundet».

Månadsbladet, som redigeras af fröken *Elisabeth Grundtvig* och utkommer i häften på 1 à 1½ ark, har på ett lyckligt sätt sökt lösa det svåra problemet att behandla föreliggande spörsmål på en gång *kort och godt*. Skriften omfattar uteslutande den sociala sidan af kvinnofrågan, och har bl. a. mycket sysselsatt sig med tjänstflickornas ställning, gift kvinnas eganderätt, arbetsfördelningen mellan kvinnor och män, m. m.. (Bladet är ytterst billigt och i flera afseenden lärorikt samt anbefalles till det bästa). — Intresset för »Kvindesamfundet» är i ständigt stigande, hvartill de på en mängd ställen i landet hållna mötena för kvinnofrågans dryftande synas i väsendtlig mån hafva bidragit. Medlemsantalet, som den 31 dec. 1883 var 138, hade den 28 nov. 1884 stigit till 546 och förökas allt fortfarande. De dagliga tidningarna börja mer och mer diskutera de nya anspråken, somliga med lugn och erkännande, andra med en viss ovilja, hvarvid några ej ens försmå användandet af åtlöjets gamla snart utslitna vapen. — De mål »Kvindesamfundet» närmast beslutat efter förmåga förverkliga äro: 1) kvinnans åtkomst af utvägar till sjelfförsörjning; 2) hennes utbildning för de olika förvärfsgrenarne; 3) hustruns likställighet med mannen i afseende å förmögenhetsförhållandena; 4) hennes del i myndigheten öfver barnen och 5) hennes uppnående af fullständiga medborgerliga rättigheter, särdeles inflytande på skolväsendet och fattigvården. — I januari 1885 fick Danmark sin första qvinliga medicinkandidat, i det fröken *N. Nielsen* då tog medicinsk examen med högsta betyget och genast blef anställd vid Kommunalhospitalet.

Finland: *Pensions- och understöds-inrättningen för arbetande kvinnor* i Helsingfors stad, hvars uppgift är att åt medellösa, arbetande kvinnor förstådes vid 55 års ålder bereda pension, disponerade år 1885 en fond, hvars behållning utgjorde 61,747 mark, och som under året ökats med 1,520 mark. Åt 8 st. ålderstigna pensionärer utanordnades ett understöd af 100 mark åt vardera.

Tyskland: *Den allmänna tyska kvinnoföreningen*, som stiftades i Leipzig den 18 oktober 1865, höll den 27—29 september sistlidet år i samma stad *sin 13:de generalförsamling*. Sällskapet har under sin tjugooåriga tillvaro stiftat filialföreningar i flera af rikets större städer, inrättat fortsättnings- och fackskolor, hushålls- och kokskolor, industri- och handelsinstitut m. m., samt dessutom grundat kvinnoherbergen, spisanstalter, arbets- och tjenstekontor o. s. v. Sällskapets ordförande är fortfarande *fru Otto Peters* och vice ordförande *fröken Augusta Schmid*, båda tillika dess stiftarinnor, af hvilka den senare jemte *fru Luise Otto* redigerar föreningens organ »*Neue Bahnen*», som utkommer två gånger i månaden.

Den 27:de, kl. 7 e. m., öppnades mötet i lärareföreningens hus med ett hjertligt helsningstal af fröken Augusta Schmid. Följande dag började inför ett öfverfullt auditorium fru doktorinnan Otto Peters förhandlingarne med en kort återblick på föreningens historia. Upplifvandet af intresset för kvinnans högre bildning, det qvinliga arbetets befriande från de hinder, som försenade eller omöjliggjorde dess utveckling, öppnandet af anstalter, der kvinnorna kunde nå såväl högre

yrkesskicklighet som vetenskaplig och konstnärlig utbildning, voro de trenne mål, som föreningens fem stiftarinnor åsyftat, och som nu ej synas serdeles vidtgående, men som då ansågos vara djerfva nyheter, och hvars förverkligande hade att kämpa mot många fördomar. Direkt har väl föreningen ej kunnat uträtta mycket, då staten och regeringen ännu ställa sig döfva gentemot kvinnornas alla fordringar, men indirekt och på eget initiativ har den utfört mycket. Hon har »börjat rulla snöbollen» och ställt frågan under debatt. Nu afvisar ej heller pressen längre redogörelserna öfver kvinnans verksamhet, utan känner sig manad att gent emot kvinnofrågan intaga en bestämd hållning; tidskrifter för kvinnan uppblossa öfver allt, och det är ej mera något ovanligt, att kvinnan håller offentliga föredrag. Genom frivilliga gåfvor har föreningen blifvit iståndsatt att understödja studerande kvinnor och eger f. n. ett betydande kapital, hvars afkastning skall understödja qvinliga medicine studerande. — *Professorskan Weber* framhöll i synnerhet kvinnans naturliga rättighet till *deltagande i fattigvården*. »Männen glömma lätt, att humaniteten står öfver politiken», »till de husliga dygderna måste kvinnan lägga de medborgerliga». *Fru Lina Morgenstern* från Berlin, utgifvarinna af den aktade tidningen »Deutsche Hausfrauen-Zeitung», upplyste, att denna fråga också stått på den »fosterländska kvinnoföreningens» program och att några tyska städer, såsom Elberfeld och delvis Berlin, redan tagit initiativ till denna reform. *Fröken von der Lage* redogjorde för det s. k. »Letteinstituts» storartade verksamhet och *Fröken Calm* gaf en intressant belysning af den tyska kvinnans tillbakasatta ställning, som hon sökte förklara ur den egendomliga tyska nationalkaraktären. Sedan ytterligare flera beaktansvärda föredrag hållits, afslötos dagens förhandlingar med en redogörelse af *fru Bertram* öfver arbeterskornas löneförhållanden (se Dagnys Januarinumner).

Den 29:de framfördes från flera välgörande kvinnoföreningar, mundtligen eller genom telegram, helsningar till *den ädla kvinnofrigörelsens* vänner och befrämjare, hvarvid föreningarnes närvarande ombud redogjorde för dessas verksamhet. Särdeles intressant var det föredrag öfver den högre qvinliga förvärfsbildningen, som *fru Dr Goldschmidt* anknöt till sin redogörelse öfver föreningens »för familje- och folkuppfostran» vidtomfattande verksamhet. Förhandlingarne afslötos kl. 8 e. m. med en enkel, men aminerad afskedsmåltid.

Politisk rösträtt för kvinnan föreslog stadfullmäktig Görcke på ett stort möte af arbeterskor i Berlin den 13:de sisl. Januari. Ingen kvinna talade likväl för förslaget, men en fru Pötting uppträdde deremot, förklarande, att »kvinnorna skulle vara belåtna, om de blott kunde förbättra sin materiella ställning».

England: *I skolråden* i London och några andra städer hafva förleden höst, likasom föregående år, ett icke ringa antal damer blifvit invalda. — En ny qvinlig förening har bildats i London med namnet »*Ladies' early shopping association*», hvars medlemmar förbinda sig att ej handla i bodarne efter kl. 6 e. m. för att sålunda medverka till att bodpersonalen tidigare måtte blifva ledig. — Vid *handverksföreningarnes*

kongress hade 5 qvinliga ledamöter anmält sig som deltagare; en af dem var delegerad för bokbindarnes och en för tapetserarnes förening.

En af Londons förnämsta qvinliga läkarinnor, miss Frances Helen Prideaux, borttrycktes nyligen i förtid af döden. Hon hade studerat vid den qvinliga medicinska skolan i London och tog vid Londons universitet med största utmärkelse en kirurgisk medicinsk examen, som endast fyra qvinnor förut tagit. För några veckor sedan utnämndes hon till läkare vid barnsjukhuset i Paddington. Hon var den första qvinna, som erhållit en dylik befattning i London.

Frankrike: *Sekularisering af sjukhusen i Paris.* Paris' municipalråd har beslutit, att alla nunnor skola utestängas från tjänstgöring på sjukhusen för att ej verka störande på de patienter, som af religiösa skäl icke vilja mottaga nunnornas självvård. Emellertid hafva 106 sjukhusläkare och kirurger till inrikesministern ingifvit en petition i syfte af att nunnorna i de sjukas och i sjukhusens eget intresse måtte få fortfarande egna sig åt sjukvården vid sjukhusen.

Vid universitetet i *Montpellier* hafva tvenne makar, hr och fru Box, på en gång anmält sig till examen (baccalauréat es lettres). Båda godkändes, frun med utmärkt beröm. —

Italien: Signora *Giuseppina Cattani*, som 1884 tog sin medicine doktorsgrad, har nu blifvit utnämnd till professor i anatomi vid universitetet i Bologna med samma aflöning som de manliga kollegerna.

Qvinlig lifmedikus. Signorina *Maria Terne*, som tagit sin medicine doktorsgrad i Zürich, har blifvit utnämnd till lifmedikus hos drottning Margherita af Italien.

Ryssland: *En utförlig historia öfver den högre qvinnobildningen* förberedes till tryckning af den bekante ryske publicisten i det liberala lägret Matviej Pieskovskij. Författaren, en bland de ifrigaste kämparna för kvinnoemancipationen i Ryssland, har redan under föregående år, i en mängd uppsatser, meddelat många intressanta och föga bekanta fakta ur qvinnouppfostrans historia i Ryssland. — Den ifrågasatta sammanslagningen af förvaltningarne för *post- och telegrafverken* i Ryssland hade låtit befara, att de vidtagna åtgärderna skulle utfalla olyckligt för i telegrafverkets tjänst anställda qvinnor, emedan hittills qvinnor ej fått tillträde till postverket. Efter hvad vi nu erfarit, har frågan utfallit gynsamt för qvinnorna, enär statsrådet, i betraktande af det oklanderliga uppförande, den ordning och påpasslighet, som hittills ådagalagdts af qvinliga telegrafister, beslutat att — utan något förbehåll — anställa qvinnor i båda dessa verk, ända upp till åttonde klassen. — *Petersburg.* Vetenskapsakademien har för första gången utdelat de af metropoliten Makarius stiftade prisen för de bästa på ryska språket offentliggjorda arbetena. Ett af dem — på tusen rubel — erhöll en dam, *fru Davidova* för sitt arbete öfver den ryska spetsfabrikationen. — *En ryska*, fröken B., som studerat vid Collège de France, erhöll icke längesedan det nygrundade stipendiet på 4.000 francs för matematiska studier på den grund, att hon bland alla aspiranterna aflagt den bästa examen.

(Forts. å omslagets 3:dje sida).

Stadgar för Fredrika-Bremer-Förbundets Sjukkassa.

§ 1. Kassans namn och ändamål.

Kassans namn är Fredrika-Bremer-Förbundets Sjukkassa och densamma har till ändamål att åt sina delegare lemna understöd i form af penningbidrag, då någon af dem till följd af sjukdom är oförnögen till arbete.

§ 2. Villkor för delaktighet i kassan.

Delaktighet i kassan kan erhållas af hvarje qvinna, som är lärarinna eller har en ställning och verksamhet, hvilka äro jemförliga med lärarinnas, och hvilka med afseende på sjuklighets- och dödlighetsförhållanden icke kunna anses vara ogynsammare än lärarinnekallets;

som vid inträdet fyllt aderton år, men icke uppnått femtio års ålder;

som vid inträdet företer läkares intyg om normalt helsotillstånd; och

som erlägger stadgade afgifter.

§ 3. Kassans tillgångar.

Kassans tillgångar utgöras af delegarnes inträdesavgifter och årsbidrag, samt densamma möjligen tillfallande gåfvor och donationer. Den består tillvidare af tvänne fonder: Understödsfonden och Reservfonden. Den förra utgöres af de inflytande årsavgifterna och från densamma utbetalas omedelbart och i första hand sjukhjelpen. Reservfonden bildas af inträdesavgifterna, samt af det öfverskott, som understödsfonden kan lemna vid hvarje års slut. Till dessa torde framdeles ytterligare en fond tillkomma, Donationsfonden, bildad af tillfälliga gåfvor och donationer.

§ 4. Afgifter till kassan.

Avgifterna till kassan bestå dels af sådana, som erläggas blott en gång vid inträdet, dels af årliga bidrag, hvilkas storlek bestämmas af åldern vid inträdet och utgå enligt följande tabell.

Från fyllda	18 till	25 års	ålder	Inträdesavgift.	Årsavgift.
				3 kronor	12 kronor.
»	»	25 »	30 »	4 »	13 »
»	»	30 »	35 »	5 »	14 »
»	»	35 »	40 »	6 »	15 »
»	»	40 »	45 »	7 »	16 »
»	»	45 »	50 »	8 »	17 »

Avgifterna inbetalas direkt till kassan i Stockholm inom januari månad af det kalenderår, för hvilket sjukförsäkringen skall gälla.

Skulle första inbetalningen af årsafgiften vid inträdet icke ega rum i januari månad, erlägges en afgift, hvars storlek bestämmes i förhållande till den återstående delen af löpande året med tillägg af en månad.

Dessa bestämmelser gälla för personer med normalt helsotillstånd vid inträdet. På kassans styrelse må dock bero att i undantagsfall, mot ökade afgifter, intaga personer med icke fullt normalt helsotillstånd, samt, i undantagsfall, personer äldre än femtio år. Den för inträdesåldern bestämda årsafgiften utgår oförändrad och sjukhjälp utbetalas äfven efter det femtionde året, samt äfven om delegarinnas helsotillstånd under tiden försämrats.

§ 5. Försummad årsavgift.

Underlåter delegare att inom föreskrifven tid inbetala sin årsavgift till kassan, förlorar hon derigenom sin delaktighet i densamma. På styrelsens bepröfvande må dock bero, dels att medgifva intill en månads respit mot straffränta af 12 %, dels, i händelse inbetalningen fördröjes utöfver en månad, medgifva, att den försumlige må utan nytt intyg om normalt helsotillstånd och genom erläggande af ny inträdesavgift och årsavgift lika med den förut betalda få återvinna sin rätt till kassan. Såsom alldeles ny medlem stände det alltid fritt att söka åter ingå i kassan.

§ 6. Sjukhjälp.

Sjukhjälpen utgår från understödsfonden med en krona och femtio öre om dygnet för en tid af högst tretton veckor under kalenderåret och utbetalas sedan intyg om oförmögenhet till arbete på grund af sjukdom blifvit styrelsen företedt och af densamma godkänt samt sjukdomen varat mer än fem dygn.

Om kassans tillgångar det medgifva, må på styrelsens beslut tiden för sjukhjälpens utbetalande något utsträckas, dock aldrig öfver tjugu veckor, samt äfven understöd beviljas åt dem, som behöfva hvila eller stärkande kurbehandling. Sedan sjukunderstöd utgått under sammanlagdt ett hundra trettio veckor, beror på styrelsen, huruvida ytterligare inbetalning af den ursprungliga årsavgiften och utbetalning af sjukhjälp skall fortgå. Under barnsäng, beräknad till tre veckor, utgår icke sjukhjälp.

Rättighet till erhållande af sjukhjälp inträder först fyra veckor efter det inträdes- och första årsavgiften blifvit erlagda. Kassans verksamhet tager ej sin början förr än ett hundra femtio medlemmar antecknats såsom delegare i densamma.

§ 7. Reservfonden.

I den händelse understödsfonden ej skulle förmå betäcka nödvändiga utgifter, lemnar reservfonden sitt bistånd, men till dess den senare hunnit växa till ett belopp i kronor af minst tjugu gånger delegarnes antal, må densamma icke användas till andra utgifter än

de nyss nämnda nödvändiga. Sedan den nått denna storlek, må på bepröfvande af styrelsen i samråd med sakkunnig person, om så behöfves, bero, huruvida denna fond må ytterligare stärkas eller dess öfverskott användas eventuelt till andra i föregående paragraf nämnda ändamål.

§ 8. Kassans styrelse.

Kassan förvaltas af en styrelse, bestående af fem medlemmar, hvilka jemte tre suppleanter väljas i slutet af april hvarje år af Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse och dess suppleanter. Denna kassastyrelse, hvars befogenhet för öfrigt är angifven i föregående paragrafer, utser inom sig ordförande samt tillsätter lämplig person till kassaförvaltare och räkenskapsförare. Årets räkenskaper skola vara avslutade och till Förbundets revisorer för granskning aflemnade inom två månader efter kalenderårets slut.

§ 9. Årsmöte.

Hvarje år i april, efter avslutad revision, kallas genom tillkännagifvande i tidningarne kassans delegare till allmän sammankomst. Vid denna sammankomst förekommer:

- a) meddelande af styrelsens berättelse;
- b) meddelande af revisorernas berättelse;
- c) fråga om decharge för styrelsen;
- d) möjligen väckta förslag om ändring i stadgarne.

Rösträtten utöfvas pr capita och vid omröstning gäller enkel pluralitet.

Vägras decharge, öfverlemnas kassan och dess förvaltning omedelbart i delegarnes händer. Likaså i händelse sådan förändring af stadgarne beslutes, som icke af styrelsen godkännes.

§ 10. Förändring af stadgarne.

Vill delegare i sjukkassan föreslå ändring af eller tillägg till dessa stadgar, skall sådant skriftligen inlemnas till styrelsen före februari månads utgång för att i sammanhang med styrelsens och revisorernas berättelse behandlas på årsmötet.

Stockholm den 23 januari 1886.

Korrespondens-afdelning.

Till Redaktionen af »Dagny». Tillönskande Eder framgång med det nya organet för Edra sträfvanden, sänder undertecknad, medlem af Fredrika-Bremer-Förbundet, den unga Dagny en vänlig hälsning.

Till Dagny.

Hell Dig, Dagny, unga tärna,
Född en norrskensnatt i nord,
Kom att med din klinga värna
Rätt och sanning på vår jord!

Framåt modigt! Höj din fana
Ibland Sveriges fria folk!
Börja oförskräckt din bana
Som den svenska kvinnans tolk!

Vänd Dig till de gamla, unga
Med ett hjerta varmt och rent,
Lär dem lyssna till din tunga
Förr'n det blifvit har för sent!

Många segrar skall Du vinna
På det godas, ädlas mark
Och välsignas af hvar kvinna,
Om Du trofast blir och stark.

Sök, att hos hvar lycklig syster,
Som har allt i lifvet fått
Och som dansar glad och yster
Uppå friska rosor blott,

Väcka kärlek för den skara
Utaf systrar, som hvar dag

Mötas utaf nöd och fara
Och af ödets bittra slag.

Lär dem fatta, att det finnes
Ock för dem ett arbetsfält,
Att ett ädelt mål der vinnas,
När de i ditt led sig ställt.

Och de män, som i salongen
Täfla uti kvinnans pris,
Lär dem lägga uti sängen
Mer än blott en tom kurtis.

Bjud dem ock i handling ömma
För de arma kvinnors lott,
Som re'n lifvets fröjd lärt glömma
Och dess malört smaka fått.

Och till sist de kvinnor alla,
Som ha födts till mödans lif,
Till din fana sammankalla,
Deras goda engel blif.

Så Du framåt städs må föra
Fritt och modigt ditt banér:
Striden Han skall lycklig göra,
Som allt ädelt seger ger. Th.

Till Red. af tidningen »Dagny», Stockholm.

R. den 18/1 86.

Af intresse för kvinnofrågan har jag från Eder requirerat och äfven tack-samt emottagit några profnummer å Eder tidning »Dagny», af hvars innehåll jag tagit del, och äfven gillat detsamma. Dock hade jag tänkt mig tidningens tendens vara en helt annan, nemligen denna: Hvad kvinnan har att besinna och iakt-taga såsom sann kvinna gent emot nutidens förfall i detta afseende, såsom t. ex. den öfverhandtagande lyxen, modegalenskaper*, sinlighet, sedeslöshet, äktenska-pens anmärkningsvärda minskning m. m.

Jag vågar därför göra följande anmärkning: Jag finner visserligen Eder tidning ganska god och förfäktande en rättvis, billig sak; men jag kan dock icke underlåta anmärka, att Ni tagit kvinnofrågan allt för ensidigt** för att kunna påräkna någon särskild framgång och välsignelse derutinnan. Jag vågar derföre råda Eder: låt Eder tidning blifva ett organ för kvinnofrågan, behandlad från båda sidor, d. v. s. såväl i mannens som kvinnans intresse. — Då skall 1) all reaktion från såväl mannens som kvinnans sida undvikas; 2) då skall ej endast kvin-nans högmod smickras***, utan hon skall äfven inse sina fel och återföras till sin naturliga pligt och väsen såsom kvinna. Då först skall Eder tidning åstadkomma något verkligt godt och kunna tolereras af såväl män som kvinnor: hvilket Ni ju bör vara angelägna om, så länge vi män ännu ega fullmakt såsom jordens

* Se sid. 47 i detta häfte.

** Tålmod! Ni har ju ännu blott sett vårt profnummer.

*** Smicker ingår icke i Dagnys program.

herrar. Och är det min fullkomliga öfvertygelse, att qvinnan ingalunda tål att smickras mera (ty hon är ju det svagare kärilet), utan att på samma gång äfven påminnas om sina pligter och äfven få sina fel påpekade*.

Y. N.

* * *

Från Dagny till »En varm vän af rättvisa i alla riktningar». Edert bref, hvilket i varma ord intygar sanningen af de missförhållanden från qvinnans arbetsmarknad, som framgå af signaturen »Systers» uppsats i Dagnys första nr och som meddelar likartade förhållanden af ännu sorgligare art, kom oss till handa dagen efter sedan Dagny utsände sitt profnummer, och var oss sålunda ett kärt förebud af det intresse Dagny har att vänta från de arbetande qvinnornas vänner. »Syster» har begagnat väl starka uttryck; men de fakta Ni uppgifver styrka befogenheten af hennes klagomål. I nästa nr skall Dagny med er tillåtelse meddela det faktiska af brefvets innehåll.

— *Från Dagny till E. K.* Upsala. För Edert bref tacka vi af hjertat och känna oss lyckliga öfver Edert gillande af Dagnys granskning af Erik Grane.

— *Från Dagny till Y.* Kristiania. Edert förslag om samverkan med Esselde i afseende på qvinnofrågan skall besvaras af Red:ns ombud.

— *Från Dagny till —a—n.* Er fråga »hvarföre vi ej yrka på införande af qvinnans politiska rösträtt ännu», kom oss till handa just då Februariumret skulle läggas under pressen, hvarför svaret uppskjutes till Marsnumret.

Hänvisning till märkligare tidningsuppsatser i sociala och literära ämnen.

Januari 1886.

Aftonbladet: N:o 6. Om arbetshem för barn.

- N:o 8. Kroppsarbetarnes ålderdom.
- » 9. A. O. Wallenberg †.
- » 13. *Hallin*, Helsan framför allt, anm. af R. W.
- » 15. Landtbrukets ställning vid årsskiftet.
- » 16. Borgensförbindelser.
- » 18. Nattasyl för qvinnor af C. L.
- » 22. Om sparpenningsars placering.
- » 24. Okunnighet och grymma straff.

Nya Dagligt Allehanda: N:o 1. Några erinringar från det flydda året.

- N:o 3. En brännande fråga för den svenska mejerihandteringen.
- » 6. August Strindberg inför den tyska kritiken. — Den svenska industrien.
- » 16, 17, 18, 20. Operan Gustaf Wasa.

Stockholms Dagblad: N:o 2. Påfven Leo XIII af *Auguste Sabatier*.

- N:o 6, 22. Ett nutidens plågoris.
- » 13. Fr. Hedbergs minnesverser öfver L. Norman.
- » 15. Louis De Geer. — Ställningen i Frankrike af *E. de Pressensé*. — Gladstone om religionen.
- » 16. Hofpred. Bergmans griftetal öfver A. O. Wallenberg.
- » 22. Lord Salisbury. — Prof. Thiersch †. — Praktisk välgörenhet af *Edmund Gammal*.
- » 2, 8, 15, 22, 29. Stockholmsbilder.

Vårt Land: N:o 1. Upprop af C. D. af *Wirsén*.

- N:o 3. Samhället och Helsovården af *H. Aspling*.
- » 4. *Rénan*, Le père de Nemi, anm. af C. D. W.
- » 8, 23. Lord Shaftesbury.
- » 13, 16, 18. Den moderna literaturen och den kristna verldsåskådningen.
- » 19. Nationalitetsidén och kosmopolitismen.

* Tror Ni ej, att detta inbegripes i qvinnans höjande i *sedligt* afseende, hvarför vi ju lofvat verka (se anmälan å omslaget). *Dagnys anm.*

Hvarjehanda i Qvinnofrågan.

(forts. från s. 59).

Schweiz: Vid universitetet i *Zürich* äro f. n. ej mindre än tiondelen af studenterna damer. Af dessa studera 29 medicin, 14 filosofi och 2 nationalekonomi. 15 af de qvinliga studenterna äro schweiziska och 10 ryska. — Åtskilliga af de qvinlige studenterna i *Zürich* hafva organiserat sig till ett sällskap för qvinnans höjande och framåtskridande. Sällskapets ändamål är 1) att upplysa sina medlemmar om allt som har blifvit gjort eller göres för qvinnan öfver hela världen; 2) att befordra sin egen utveckling i vetenskapligt och literärt afseende och att genom sammanträden hvar fjortonde dag befordra ett hjertligt och intelligent tankeutbyte; 3) att genom betalande ledamotsavgifter grunda en fond till understöd för fattiga qvinliga studenter, utan hänsyn till trosbekännelse, nationalitet eller färg, afvensom till prenumeration på sådana magaziner, tidningar, redogörelser eller skrifter från alla verdens trakter, som afse sällskapets mål. — Medicinska fakulteten i *Gênève* har gifvit värdigheten af »*bachelière es sciences médicales*» åt en svenska, fröken A. Klasson (enligt uppgift i den engelska tidskriften »*Englishwoman's review*»).

N. Amerika: *New York.* Vid de sista valen i staten *New York* hafva i alla distrikten de damer, som betala skatt, anmält sig till att få sina namn införda i röstlängden på grund af de erlagda skattutskylderna, men blifvit af vederbörande afvisade. Denna agitation ledes af den berömda *Miss Devereux Blake*. Då flera millionärskor befinna sig bland de afvisade damerna, så skall saken dragas inför domstol. — *Iowa.* Efter en i amerikanska tidningar uppställd statistik egas i denna stat 959 landtgårdar af kvinnor och brukas af egarinnorna sjelfva; 18 damer arrendera landtgårdar; 6 idka boskapsskötsel, 20 mejerihandtering, 5 blomsterodling och handel med blommor, 9 grönsaksodling. 13 damer förestå folkskolor, 37 högre undervisningsanstalter; 10 kvinnor verka som prester, 5 som jurister, 1 som ingenjör, 125 som läkare, 3 som tandläkare och 110 som sjuksköterskor. — *Kanada.* Alltsedan den nya skollagen i Kanada trädde i utöfning, ha kvinnorna derstädes egt aktiv och passiv rösträtt till skolstyrelsevalen, men ha i år för första gången gjort bruk deraf och till första qvinliga medlem af skolrådet invalt en *mrs J. R. Smith* i den lilla staden *Brüssel*.

En kinesiska, *Kin Yai*, dotter till en missionär, har icke länge sedan i *New-York* promoverats till *Medicine Doktor*.

Australien: Ät ogift kvinna har i *Södra Australien* tillerkänts politisk rösträtt, bland annat på den grund, att kvinnorna hafva så stor andel i familjens välstånd, att det vore orätt neka dem samma rättigheter som männen.

Periodisk literatur, som kommit *Dagny* tillhanda: *Tidskr. för kristl. tro och bildning* 4:e årg. h. 1. — *Teolog. tidskr.* 26:e årg. h. 1, 2. — *Verdandi* 1885. — *Sv. Läraretidn.* 5:e årg. h. 1-3. — *Folkhögskolebladet* 3:e årg. h. 1, 2. — *Sveriges Ungdom* 4:e årg. h. 1. — *Eira* 10:e årg. h. 1. — *Helsovänneren* 1:a årg. h. 1-3. — *Sv. Musiktidning* årg. 5 o. 6 h. 1-4. — *Tidn. för trädgårdsodlare* 25:e årg. n:o 1, 2. — *Ny svensk tidskr.* 7:e årg. h. 1. — *Nordisk tidskr.* 1886, h. 1. — *Finsk tidskr.* 1886, h. 1. — *Tilskueren* 1886, h. 1. — *Framåt* 1:a årg. n:o 1, 2, 3. — *English Woman's Review* 1886, n:o 1. — *Hausfrauen Zeitung*, h. 1.

DAGNY ber att blifvande prenumeranter ville med första anmäla sig, på det att upplagans storlek må kunna bestämmas.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 19 Lilla Vattugatan, personligen eller medelst postanvisning.

Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels (inom Stockholm) på Förbundsbyrån, dels äfven hos hrr Bokhandlare.

Prenumerantsamlare, hvilka till Red:n insända bevis från vederbörande postanstalt, att prenumerationsavgift för 6 exemplar blifvit af dem betald, erhålla efter eget behag antingen ett friexemplar eller 2 kr. 50 öre i provision.

Presentkort å månadsbladet för 1886 finnas att tillgå å Förbundets byrå.

Red:n vill påpeka, att annonsafdelningen lämpar sig särskildt för sådana tillkännagifvanden, som stå i samband med Förbundets uppgifter. Annonspriset är 15 kr. för hel sida samt 30 öre pr petitråd.

Då Dagny sålunda vill söka förena ett rikhaltigt innehåll med stor prisbillighet, så vågar man hoppas, att hon skall möta vänlig uppmuntran och lyckas att leta sig väg till hvarje hem, der man deltagar för kvinnans framåtskridande och der högre allmänna intressen vunnit en fristad.

Särskildt uppmanas på det varmaste Förbundets alla medlemmar och vänner att för detta ändamål vara verkamma, hvar och en inom sin krets.

Hemstudier.

Ledning för hemstudier inom olika ämnen lemnas af Fredrika-Bremer-Förbundet. Ledningen innefattar

- 1) Allmänna råd eller anvisning rörande litteratur. Afgift 1 kr.
- 2) Studieplan. Afgift 5 kr.*
- 3) Råd och fortsatt ledning, hvarvid lärjungen har rätt att hvar fjortonde dag insända en skriftlig uppsats och förfrågningar. Afgift för halfår för hvarje ämne 15 kr.

Närmare upplysningar meddelas af Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.

* Januarinumrets uppgift »1 kr.» var tryckfel.

Alla meddelanden och sändningar till Dagny böra adresseras till Byrån, 19 Lilla Vattugatan, hvilken Måndagar och Torsdagar kl. 5—6 tjenar till Red:ns byrå,